

ยุทธศาสตร์การพัฒนาอินโดนีเซียหลังยุคอาณานิคม

INDONESIA'S POST-COLONIAL DEVELOPMENT STRATEGY

ธีรพงษ์ คำอุ่น* | TEERAPHONG KUMOUN

ABSTRACT

The development of the country is important to the well-being of people in the country. It's also affects the prestige of the country and that development is what the state must do. The development will have to develop economically, politically and socially, as well as to cover every dimension possible. If the development is tangible is that on object development at the same time. It's must not neglect the development of the mind and the development depends on the context of each country. The development of the country depends on several factors such as political factors, geography factors, resource factors, Therefore, the development of the country must take into account those factors in order to draw the potential or the cost of the existing. This article discusses Indonesia's post-colonial development by using a development strategy

* นักวิชาการอิสระ (ข้าราชการรัฐสภา) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

E-mail : teeraphong_kum@yahoo.co.th

called creating a solidarity of the country. It's derived from political factors and social differences and in the next phase. The strategy is Economic Development Strategy and Zoning The Natural Resources are the basis and when the situation changed, Indonesia's leaders introduced a development strategy called Strategic Change of Thinking and restructuring of legal mechanisms to facilitate development. The goal is to bring Indonesia to a country with high per capita income and a developed country in 2025.

Keyword : Development Strategy, Indonesia Development, Postcolonial of Indonesia

บทคัดย่อ

การพัฒนาประเทศนั้นมีความสำคัญต่อการกินดีอยู่ดีของคนภายในประเทศ รวมทั้งมีผลต่อเกียรติศักดิ์ศรีของประเทศ และการพัฒนานั้นเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องดำเนินการ เนื่องจากการพัฒนานั้นจะต้องพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตลอดจนครอบคลุมทุกมิติเท่าที่จะทำได้ และหากมองว่าการพัฒนาเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องได้นั้นคือ การพัฒนาด้านวัตถุ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องไม่ละเลยการพัฒนาด้านจิตใจด้วย และการพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศ กล่าวคือ การพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางทรัพยากร เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านั้นเพื่อการดึงศักยภาพหรือต้นทุนเดิมที่มีมาใช้ประโยชน์ โดยบทความนี้จะกล่าวถึงการพัฒนาประเทศของอินโดนีเซียในยุคหลังอาณานิคม โดยการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เรียกว่า การสร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศ ซึ่งมีต้นเค้ามาจากปัจจัยทางการเมืองและความแตกต่างทางสังคม และในระยะต่อมาใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากร ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบแบ่งเขต โดยอาศัยปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็น

ฐานคิด และต่อมาเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนผู้นำประเทศของอินโดนีเซียจึงเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนวิธีคิดและการปรับโครงสร้างกลไกทางกฎหมายเพื่อเอื้อต่อการพัฒนา เพื่อเป้าหมายที่จะนำอินโดนีเซียไปสู่ประเทศที่มีรายได้ต่อหัวประชากรสูงและเป็นประเทศในกลุ่มที่พัฒนาแล้วใน ค.ศ. 2025

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์การพัฒนา การพัฒนาของอินโดนีเซีย อินโดนีเซียยุคหลังอาณานิคม

บทนำ

“การพัฒนา” ความหมายโดยนัยแล้วมักจะเข้าใจในเชิงบวกคือ การเจริญเติบโตทางสังคม หรือการยกระดับให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ หรือเหนือกว่าสิ่งเดิมขึ้นไป รวมทั้งการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้คำว่า การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Development” ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวและเติบโตขึ้น และมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งอาจจะเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่สมบูรณ์แบบที่สุด (ปกรณั ปรียากร, 2538 : 5)

ในทางกลับกันการพัฒนาประเทศอาจส่งผลกระทบได้เช่นกัน เช่น ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท หรือขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ท้องถิ่น และชุมชนในกระบวนการพัฒนาประเทศ ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคน และอาจมีผลต่อความแตกแยกของสังคม รวมทั้งเกิดความไม่สมดุลเชิงโครงสร้างจากการพัฒนาที่ประเทศเหล่านั้นพัฒนาตามแบบตะวันตก กล่าวคือ การพัฒนาเปรียบเสมือนเหรียญสองด้านขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและสถานการณ์ อาจประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยประกอบกัน เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์, 2016)

อย่างไรก็ตาม บทความนี้จะกล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ด้วยการพิจารณาจากหลักยุทธศาสตร์ที่เด่นๆ ของประเทศนั้นๆ ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจะนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาของอินโดนีเซีย โดยจะเริ่มต้นจากยุคการสร้างชาติของอินโดนีเซีย

ภายหลังได้รับเอกราชจากเนเธอร์แลนด์จนถึงปี พ.ศ. 2560 โดยสังเขป และผู้เขียนจะพยายามชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมานั้นมีผลเช่นไรต่อการพัฒนาของอินโดนีเซีย รวมทั้ง บทความนี้แบ่งออกเป็นห้าส่วนประกอบด้วย แนวคิดทั่วไปของยุทธศาสตร์การพัฒนา ข้อมูลทั่วไปของอินโดนีเซีย ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาของอินโดนีเซีย ปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศอินโดนีเซีย ยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศอินโดนีเซีย และส่วนท้ายคือ บทสรุป ดังจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

1. แนวคิดทั่วไปของยุทธศาสตร์การพัฒนา

ในบทความนี้เพื่อจะเข้าใจต่อยุทธศาสตร์หลักของอินโดนีเซีย ผู้เขียนจะกำหนดช่วงเวลาวิเคราะห์ตามที่กล่าวไว้แล้วว่า จะเริ่มจากภายหลังการประกาศเอกราชของอินโดนีเซีย แต่จะไม่แบ่งออกเป็นช่วงเวลาตามยุคของประธานาธิบดี แต่นำหลักยุทธศาสตร์เด่นๆ มาวิเคราะห์บางช่วงเวลาของเหตุการณ์เท่านั้น ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป

ส่วนนี้ก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาของยุทธศาสตร์การพัฒนาของอินโดนีเซีย ในที่นี้จะอธิบายยุทธศาสตร์การพัฒนาเสียก่อน เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจจะแยกคำระหว่าง “ยุทธศาสตร์” กับ “การพัฒนา” ออกจากกัน ดังนี้

ในทางวิชาการ ยุทธศาสตร์ (Strategy) ยังมีประเด็นถกเถียงที่ยังไม่มีข้อยุติเท่าใดนัก เนื่องจากยุทธศาสตร์มีความแตกต่างหลากหลายตามบริบทของสาขาวิชา และบริบทของการนำไปใช้ เช่น ยุทธศาสตร์หมายถึงแผนการรบและยุทธวิธี ถ้านำไปใช้ทางการทหาร ยุทธศาสตร์ หมายถึง กลยุทธ์และเทคนิค ถ้านำมาใช้มาเชิงธุรกิจ และยุทธศาสตร์หมายถึงการวางแผนการดำเนินงานและการกำหนดพันธกิจ ถ้านำไปใช้ในองค์กร เป็นต้น

ดังนั้น ยุทธศาสตร์จึงมีความทับซ้อนกันอยู่และยากต่อการแยกแยะให้ชัดเจน แต่ในทางวิชาการแล้วมีความเห็นร่วมกันว่า ยุทธศาสตร์มีที่มาจากตำราทางการทหารแล้วค่อยแพร่ขยายไปยังวงวิชาการอื่นๆ และได้รับการพัฒนาจากนักวิชาการตะวันตก เช่น Alfred Thayer Mahan (เอลเฟรต ที มาฮาน) ที่นำเสนอเรื่อง การสร้างอำนาจของรัฐด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนากองทัพเรือ หรือ ตำราพิชัยสงครามซุนวู (Sun Tzu) หรือซุนจื๊อ ที่มี

การแปลและตีความโดยนักวิชาการตะวันตก ที่นำเสนอเกี่ยวกับกลศึกและการพิจารณา สภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อชิงความได้เปรียบ เป็นต้น (ดำรง วัฒนา, 2558 : 1-2)

นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์มีลักษณะร่วมและพอจะวิเคราะห์ได้ว่า ยุทธศาสตร์เป็น การระดมสรรพกำลังหรือพลังอำนาจของรัฐในทุกมิติ ทั้งพลังอำนาจด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและจิตวิทยา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การทหารฯ เพื่อความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน กล่าวคือ ยุทธศาสตร์เป็นการระดมพลังอำนาจของรัฐในทุกมิติเพื่อความ มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน รวมทั้งเพื่อการมีเกียรติศักดิ์ศรีในการยอมรับของรัฐในสังคม ระหว่างประเทศ (ธีรพงษ์ คำอูน, 2559 : 1-12)

ส่วนการพัฒนานั้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึงการ เปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน และอมร รักษาสัตย์ และชัตติยา กรรณสูตร ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนาคือ การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ โดยมีกร เปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพและปริมาณ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526. : 5)

วิทยากร เชียงกุล กล่าวไว้ว่า การพัฒนามาหมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ ของประชาชนได้รับความสุข ความสะดวกสบาย และมีความอยู่ดีกินดี รวมทั้งมีความ เจริญทางศิลปวัฒนธรรม จิตใจและความสงบสันติ โดยการพัฒนานั้นนอกจากจะเน้นที่ วัตถุแล้ว จะต้องมีการพัฒนาจิตใจ และสภาวะแวดล้อมต่างๆ ด้วย (วิทยากร เชียงกุล, 2527 : 17-18)

บิสซิเนสดิกชันนารี (Business Dictionary) ให้ความหมายการพัฒนาใน 4 บริบท ดังนี้

- 1) การใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์หรือความต้องการเฉพาะด้าน
- 2) การขยายแนวคิด การออกแบบ และการค้นพบหรือการประดิษฐ์สิ่งใหม่
- 3) กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ขึ้นอยู่กับปัจจัย ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อนและการจัดการกับสิ่งเหล่านั้น

4) การปรับปรุงหรือการจัดสรรโครงสร้างพื้นฐาน (businessdictionary.com, online, 2018)

เคมบริดจ์ดิกชันนารี (Cambridge Dictionary) ให้ความหมายการพัฒนาว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของของคอนหรือบางสิ่งที่มีการเติบโต เปลี่ยนแปลงก้าวหน้ามากขึ้น (dictionarycambridge.org, online, 2018)

กล่าวโดยสรุป การพัฒนามาหมายถึง การเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างให้มีความก้าวหน้า โดยการใช้เทคนิค ความรู้ โดยมีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนเป็นแบบแผน และการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า การพัฒนานี้เปลี่ยนแปลงทั้งในทางวัตถุและจิตใจ

ดังนั้น เมื่อรวมคำว่า ยุทธศาสตร์กับการพัฒนาแล้ว จึงมีความหมายว่า เป็นการระดมสรรพกำลังในทุกมิติของรัฐเพื่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและมีความหมายในเชิงบวก และเป็นภาระหลักที่รัฐพึงกระทำหรือจะต้องดำเนินการ เพื่อความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนและเพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาของรัฐนั้น มียุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่มีของประเทศดังจะกล่าวต่อไป

แนวคิดความทันสมัย เป็นแนวคิดการพัฒนาประเทศของโลกตะวันตกในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่สอง โดยมีแนวทางใช้ประวัติศาสตร์ในการวิเคราะห์ และใช้ฟื้นฟูประเทศภายหลังสงคราม และได้แพร่หลายออกไป ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเน้นการพัฒนาทั้งมิติเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมไปพร้อมกัน

ด้านเศรษฐกิจ แนวคิดความทันสมัยจะเน้นที่การพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม ส่งเสริมการลงทุน และสนับสนุนด้านความร่วมมือด้านสาธารณสุขและกิจการเพื่อการผลิตในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ โดยเน้นการลงทุนจากต่างประเทศ และเชื่อว่าการสะสมทุนจะทำให้การยกระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ซึ่งมีผลให้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศที่มั่นคงได้ (การพัฒนาเศรษฐกิจอินโดนีเซีย, online, 2018)

ด้านการเมือง แนวคิดด้านการเมืองตามทฤษฎีความทันสมัยมีอิทธิพล ได้แก่ แนวคิดและงานเขียนของ อัลลันดัล และเพาเวลล์เสนอว่า การพัฒนาทางการเมืองที่จะนำไปสู่ความทันสมัยสำคัญสามประการดังนี้

ประการที่หนึ่ง การแยกแยะโครงสร้างต่างๆ ทางสังคม

ประการที่สอง การมีระบอบย่อยที่มีอิสระ

ประการที่สาม การรวมกลุ่มคนวัฒนธรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน (การพัฒนาเศรษฐกิจ อินโดนีเซีย, online, 2018)

จากเหตุนี้ ลักษณะทางการเมืองที่เหมาะสมกับการผลักดันประเทศเข้าสู่ภาวะความทันสมัยคือ การปกครองอย่างมีเหตุผลและเปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นต่างๆ ดังนั้นประเทศที่มีสถานะที่ทันสมัยได้ จะต้องเป็นประเทศที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทางการเมือง

ด้านสังคม แนวคิดทันสมัยจะแบ่งสังคมออกเป็นสองประเภทประกอบด้วย สังคมแบบดั้งเดิมคือ ประเทศด้อยพัฒนา และสังคมทันสมัยคือประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเข้าสู่ภาวะทันสมัย จะต้องเปิดโอกาสทางสังคมในการเปลี่ยนแปลงและแลกเปลี่ยนกันทางค่านิยม อุดมการณ์ โดยนักคิดที่สำคัญคือ เลินเนอร์ ที่เสนอว่า การที่คนจะตอบสนองต่อสังคมที่จะนำไปสู่ภาวะทันสมัย จะต้องมีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา การเคลื่อนไหวทางความคิด และการมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทางความคิด (การพัฒนาเศรษฐกิจอินโดนีเซีย, online, 2018)

นอกจากนี้ มีแนวคิดในการวิเคราะห์ในการพัฒนาประเทศ คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา โดยสังเขปดังนี้

ภัทรชมน รัตนางกูร กล่าวว่า แนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ ประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญดังนี้

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ ทุน ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ผู้ประกอบการ และเทคโนโลยี ซึ่งทุนถือเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นกุญแจนำไปสู่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สิ่งสำคัญของการพัฒนานี้คือ การกระจายการลงทุนไปให้กว้างและเป็นไปอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ ทรัพยากรธรรมชาติ

เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ที่ดิน แร่ธาตุ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการพัฒนาการอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว ทำให้เกิดรายได้ทั้งจากภาคการผลิตโดยตรง และด้านการบริการ (ภัทรขมน รัตนงูร, ออนไลน์, 2016)

ปัจจัยทางการเมือง เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ แนวความคิดทางการเมือง หรือปรัชญาทางการเมืองมีหลายรูปแบบ แต่รูปแบบต่างมีอิทธิพลต่อทางเศรษฐกิจและธุรกิจแตกต่างกัน รวมทั้งเสถียรภาพทางการเมืองประเทศที่สงบสุข ปราศจากภัยสงคราม ระบบการเมืองในประเทศดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ประเทศที่มีเสถียรภาพทางการเมืองรัฐจะสามารถวางนโยบายและกำหนดมาตรการต่างๆ ด้านในการพัฒนาได้เต็มที่ และบริหารจัดการให้การเมืองดำเนินไปได้อย่างมีเสถียรภาพ (ภัทรขมน รัตนงูร, ออนไลน์, 2016)

ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ค่านิยม ความสัมพันธ์ของบุคคล ครอบครัว ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่คนจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และการรักษาค่านิยมและความสัมพันธ์ทางสังคม และความเชื่อจะเป็นปัจจัยทางสังคมต่อเครื่องกระตุ้น หรือขัดขวางต่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้ (ภัทรขมน รัตนงูร, ออนไลน์, 2016) และส่วนต่อไปผู้เขียนกล่าวถึงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศอินโดนีเซีย

2. ข้อมูลทั่วไปของอินโดนีเซีย

ในที่นี้ก่อนจะเข้าสู่รายละเอียดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของอินโดนีเซีย ผู้เขียนจะกล่าวถึงข้อมูลทั่วไปของอินโดนีเซียเพื่อความเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้ อินโดนีเซียมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic of Indonesia)

ภาพที่ 1 ธงชาติอินโดนีเซีย

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลข่าวอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์ (<http://www.asean thai.net>)

สภาพที่ตั้งของอินโดนีเซีย มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับทะเลจีนใต้และมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดกับมหาสมุทรอินเดีย และทิศตะวันออกติดกับติมอร์-เลสเต และปาปัวนิวกินี และทิศใต้ติดกับทะเลติมอร์ตก โดยมีพื้นที่ทางบก 1,904,443 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่ทางทะเล 3,166,163 ตารางกิโลเมตร รวมพื้นที่ทั้งหมดเป็น 5,070,606 ตารางกิโลเมตร (กระทรวงการต่างประเทศ, ออนไลน์, 2017) ซึ่งเป็นดังแผนที่ต่อไป

ภาพที่ 2 แผนที่ประเทศอินโดนีเซีย

ที่มา : กระทรวงการต่างประเทศ (www.mfa.go.th)

เมืองหลวง คือ กรุงจาการ์ และมีประชากรประมาณ 250 ล้านคน และใช้ภาษาราชการคือ ภาษาอินโดนีเซีย โดยมีการนับถือศาสนาคิดเป็นสัดส่วนดังนี้ ศาสนาอิสลามร้อยละ 85.2 ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ร้อยละ 8.9 ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกร้อยละ 3 ศาสนาฮินดูร้อยละ 1.8 ศาสนาพุทธร้อยละ 0.8 และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 0.3 (กระทรวงการต่างประเทศ, ออนไลน์, 2017)

อินโดนีเซียมีระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้ารัฐบาล ซึ่ง พ.ศ. 2559 นายโจโก วีโดโด เป็นประธานาธิบดีของอินโดนีเซียคนปัจจุบัน (กระทรวงการต่างประเทศ, ออนไลน์, 2017)

อินโดนีเซียมีหน่วยเงินตราคือ รูเปียห์ เมื่อเทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1,000 รูเปียห์ เท่ากับประมาณ 3.21 บาทไทย และมีรายได้ประชาชาติต่อหัว 4,944 ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อปี รวมทั้งมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 6.3 โดยมีสินค้านำเข้าสำคัญ เช่น เครื่องจักร เคมีภัณฑ์ น้ำมันเชื้อเพลิง และผลิตภัณฑ์อาหาร เป็นต้น ส่วนสินค้าส่งออกสำคัญ เช่น ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน เครื่องใช้ไฟฟ้า ไม้ เสื้อผ้า (กระทรวงการต่างประเทศ, ออนไลน์, 2017)

จากข้อมูลทั่วไปที่กล่าวว่ามีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์จากพื้นฐานความจำเป็นที่มี เช่น ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของอินโดนีเซียที่ตั้งในเขตศูนย์สูตร และมีสภาพเป็นหมู่เกาะ มีภูเขาไฟเป็นจำนวนมากเนื่องจากตั้งอยู่ตามแนวรอยเลื่อนสุมাত্রา ทำให้อินโดนีเซียมีอากาศร้อนชื้น มีความหลากหลายทางพืชพันธุ์ธัญญาหาร เพราะมีแร่ธาตุจากภูเขาไฟจำนวนมาก แต่มีสภาพเป็นเกาะแก่ง และพื้นดินแยกออกเป็นเกาะๆ ดังนั้นเอกภาพของการปกครองจึงไม่มียึดโยงกันเสียทีเดียว เมื่อตกเป็นอาณานิคมของตะวันตกและจนประกาศเอกราชแล้ว ผู้นำอินโดนีเซีย(ประธานาธิบดี ซูฮาโต) จึงประกาศว่าอินโดนีเซียจะต้องเป็นปึกแผ่นทางการเมืองและมีการเมืองที่เป็นอิสระ (ธนาสฤษฎ์ สะตะเวทิน, 2538 : 10-15)

เนื่องจากก่อนหน้ายุคหลังอาณานิคม อินโดนีเซียมีการปกครองแบบสุลต่านและมีชนเผ่าต่างๆ ที่เป็นอิสระจากกันค่อนข้างมาก อินโดนีเซียจึงต้องการความเป็นปึกแผ่นจากปัญหาสภาพภูมิศาสตร์ รวมทั้งยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางเศรษฐกิจในอดีตคือ

การส่งออกทรัพยากรธรรมชาติที่มีเป็นจำนวนมากเป็นรายได้หลัก เป็นต้น ดังนั้น ปัจจัยของสภาพทั่วไปของแต่ละประเทศจึงเป็นข้อจำกัดในการกำหนดยุทธศาสตร์เบื้องต้น

ต่อไปจะนำเข้าสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา รัฐ โดยมีปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยการเมือง ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เหล่านี้เป็นต้น

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอินโดนีเซีย

3.1 ปัจจัยทางประวัติศาสตร์

เนื่องจากอินโดนีเซียเคยเป็นอาณานิคมของเนเธอร์แลนด์ และเพื่อการประกาศเอกราชและเป็นอิสระจากเจ้าอาณานิคม ได้มีขบวนการการเคลื่อนไหวเพื่อกอบกู้เอกราช โดยมีการจัดตั้งสมาคมบูตี อุตอม (Budi Utom) อันหมายถึงความบากบั่นอันสูงสุดขึ้นในปี พ.ศ. 2451 และได้ร่วมกันก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นหลายพรรค เพื่อเป็นข้อต่อรองต่อการเรียกร้องเอกราชจากเนเธอร์แลนด์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2467 กลุ่มนักศึกษาได้ตั้งสมานักศึกษาอินโดนีเซีย โดยมีโมฮัมหมัดออตตา เป็นหัวหน้า และในปี พ.ศ. 2470 โมฮัมหมัดออตตา ได้จัดตั้งองค์การสหพันธ์เพื่อรวมขบวนการเคลื่อนไหวและกลุ่มการเมืองของอินโดนีเซียทั้งหมดเข้าด้วยกัน ซึ่งการรวมกลุ่มกันในครั้งนี้มีผลต่อการต่อรองทางการเมืองต่อเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ เนื่องจากเนเธอร์แลนด์พยายามจะกลับเข้ามาอินโดนีเซียอีกครั้ง ภายหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งจบลง (สิริฉัตร รักการ, 2555 : 5-16)

ล่วงเข้าสู่สมัยการยึดครองของญี่ปุ่นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นได้เข้ายึดครองอินโดนีเซียได้ระหว่างปี พ.ศ. 2485 – 2487 และเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามใน ปี พ.ศ. 2488 ญี่ปุ่นได้เปิดโอกาสให้ชาวอินโดนีเซียโดยการนำของซูการ์โนและโมฮัมหมัด ออตตา ประกาศอิสรภาพของอินโดนีเซีย เมื่อปี พ.ศ. 2488 พร้อมกับประกาศหลักการแห่งรัฐห้าประการ (ปญจศีล) ดังนี้

ประการที่หนึ่ง เชื่อมั่นในพระเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว

ประการที่สอง มวลมนุษย์แห่งอารยะ

ประการที่สาม ชาตินิยม

ประการที่สี่ ประชาธิปไตย

ประการที่ห้า ความยุติธรรมของสังคม (ปัญญาศีล, ออนไลน์, 2018)

หลักปัญญาศีลนี้ นำไปสู่การสร้างความเป็นปึกแผ่นและการรวมอินโดนีเซียหลังอาณานิคม รวมทั้งเป็นแนวคิดในการพัฒนาประเทศของอินโดนีเซีย และเชื่อมโยงกับการเมืองของอินโดนีเซีย เพื่อการสร้างความปลอดภัยในการสร้างชาติด้วย นอกจากนี้ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ข้างต้น แล้วยังมีปัจจัยอื่น เช่น ปัจจัยทางการเมือง ดังรายละเอียดต่อไป

3.2 ปัจจัยทางการเมือง

เมื่ออินโดนีเซียได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกเมื่อปี พ.ศ.2488 และมีการเลือกตั้งโดยซูการ์โน เป็นประธานาธิบดี และโมฮัมหมัด อัดตา เป็นรองประธานาธิบดี ทั้งนี้ หลักปัญญาศีลได้ถูกบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับแรก และมีอิทธิพลมาจนพ.ศ. 2560 ดังจะเห็นจากอดีตประธานาธิบดีซูฮาร์โต ได้กำหนดโดยกฎหมายให้สถาบันทางการเมืองและองค์กรทางสังคมทุกภาคส่วนต้องยึดถือหลักปัญญาศีล แม้ว่าหลักปัญญาศีลนี้จะเริ่มจากการประกาศของซูการ์โนก็ตาม แต่ที่มีการขยายผลและเป็นลายลักษณ์อักษรคือ สมัยประธานาธิบดีซูฮาร์โต (ศิริราตี บุญยะเกียรติและจิรวัดน์ แสงทอง, 2556 : 27-40)

อินโดนีเซียประสบปัญหาการเมืองแม้ว่าจะมีช่วงเวลาของการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีผู้สร้างอินโดนีเซียยุคหลังอาณานิคมในช่วงแรกที่ยาวนาน แต่กลับไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองเท่าที่ควร เนื่องจากความแตกต่างทางเผ่าพันธุ์ รวมทั้งสภาพภูมิศาสตร์ที่แยกกันเป็นเกาะแก่งต่างๆ ยากต่อการปกครองและรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่รัฐบาลกลาง

กล่าวโดยนัย ระยะแรกของการประกาศเอกราช และการสร้างชาติอินโดนีเซีย อินโดนีเซียต้องการความเข้มแข็งและสร้างความภูมิใจหลังอาณานิคม จึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์หลักที่ใช้คือ การสร้างความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ และคาดว่าเหมาะสม ณ ขณะนั้น

3.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

แม้ว่าการพัฒนาในช่วงนี้ของประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องหยุดชะงักลงจากวิกฤติเศรษฐกิจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้น และตัวเลขการส่งออกและการเติบโตทางเศรษฐกิจลดลงตามลำดับหลังจากนั้น เมื่อมาทบทวนแล้วอินโดนีเซียพบว่าแม้ว่าจะมีการส่งออกและพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศระดับหนึ่ง แต่ที่จริงแล้วกลุ่มทุนภายในประเทศไม่ได้มีการขยายตัวในการลงทุนอย่างแท้จริง เพราะการลงทุนส่วนใหญ่แล้วเป็นการลงทุนของต่างชาติมากกว่า และการจ้างงานนั้นก็ไม่ได้สูงขึ้นตามตัวเลขของการส่งออก เพราะสินค้าส่วนใหญ่ไม่ใช่สินค้านวัตกรรม แต่เป็นการส่งออกทรัพยากรธรรมชาติ และการแปรรูป เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ แร่ธาตุต่างๆ ผลิตภัณฑ์ประมงและทะเล (AEC, online, 2018)

อีกทางหนึ่ง การพัฒนาได้นำไปสู่อีกด้านคือ ช่องว่างระหว่างรายได้ของคนเมืองกับชนบท ปัญหามลพิษจากอุตสาหกรรม เช่น ปัญหาหมอกควันจากการเผาป่าเพื่อทำไร่ ปาล์มน้ำมัน และอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้นตามรายได้ต่อหัวประชากร และในระยะที่ผ่านมาอินโดนีเซียมักจะเกิดปัญหาทางการเมืองเรื่องความไม่โปร่งใส และการทุจริตของนักการเมืองที่เอื้อต่อการพัฒนาในระยะสั้น โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบ โดยการดึงเอาทุนที่ให้ประโยชน์กับตนมาร่วมลงทุนกับรัฐแต่เป็นทุนจากภายนอก เมื่อทุนเหล่านั้นได้กำไรก็จะนำผลกำไรกลับประเทศแม่ แต่ไม่ได้ช่วยสร้างหรือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ ซึ่งเป็นปัญหาที่ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประสบอยู่เกือบทุกประเทศ

นอกจากนี้ อินโดนีเซียมีปัจจัยหลักที่จะสนับสนุนให้อินโดนีเซียจะประสบความสำเร็จในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้มีดังนี้

4. ปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศอินโดนีเซีย

สิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนา รวมทั้งเป็นแรงสนับสนุนต่อการพัฒนาประเทศของอินโดนีเซียสามารถวิเคราะห์โดยสังเขป โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

4.1 ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์

อินโดนีเซียอาจจะใช้จุดแข็งที่มีประชากรจำนวนมากและมีวัยแรงงานจำนวนมากพร้อมใช้พัฒนาศักยภาพควบคู่กันไป และทำให้เกิดความต้องการซื้อภายในที่สูงมากเพื่อเกิดเป็นตลาดขนาดใหญ่ภายในประเทศ รวมทั้งศักยภาพด้านแรงงานของอินโดนีเซียเกิดขึ้นจากการที่ประชากรส่วนใหญ่ยังมีอายุน้อย โดยประชากรมากกว่าร้อยละ 50 และมีอายุต่ำกว่า 29 ปี (worldbank, online, 2017)

4.2 ปัจจัยทางภูมิศาสตร์

ด้วยอินโดนีเซียมีพื้นที่ทางเศรษฐกิจและเส้นทางเดินทะเลที่สำคัญลากผ่านน่านน้ำของอินโดนีเซียจำนวนมาก เช่น เส้นทางเดินเรือช่องแคบมะละกา ที่เป็นเส้นทางคมนาคมทางทะเลที่สำคัญ หรือเส้นทางคมนาคมทางทะเลของหมู่เกาะอินโดนีเซีย และเส้นทางคมนาคมทางทะเลหลักของโลกที่ใช้ขนส่งสินค้า ก็ติดกับพื้นที่ชายฝั่งของอินโดนีเซีย รัฐบาลจึงจะสร้างการเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ โดยต้องนำเส้นทางเดินทะเลที่สำคัญมาเป็นตัวสนับสนุน ด้วยการสร้างท่าเรือหรือสนามบินขนาดใหญ่สำหรับการขนส่งในพื้นที่ที่เส้นทางเดินทะเลเหล่านี้ลากผ่าน และพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่ออำนวยความสะดวก (worldbank, online, 2017)

4.3 ปัจจัยทางทรัพยากรธรรมชาติ

อินโดนีเซียพยายามดึงดูดเด่น ด้วยการแบ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามที่กล่าวมาแล้ว โดยใช้พื้นฐานการผลิตเพื่อการพัฒนาจากแหล่งทรัพยากรที่มีแต่ละแหล่ง เช่น ที่บาหลิ ก็จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นแหล่งที่ได้รับความนิยม แต่ทั้งนี้ อินโดนีเซียจะพัฒนาภายใต้พื้นฐานการมีนวัตกรรมคือ การสร้างมูลค่าให้แก่ทรัพยากร มากกว่าส่งออกหรือขายเป็นวัตถุดิบเหมือนในอดีต แต่จะต้องมีส่งออกสินค้าที่เพิ่มมูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยีและสร้างความต่าง (worldbank, online, 2017)

ปัจจัยข้างต้นเหล่านี้ จะเป็นจุดแข็งและสร้างศักยภาพทางการแข่งขัน และนำยุทธศาสตร์การพัฒนาของอินโดนีเซียให้เป็นจริง รวมทั้งมีความเป็นไปได้ในระดับหนึ่ง หากมีการดึงศักยภาพเหล่านี้มาใช้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของอินโดนีเซีย จึงเกิดแนวความคิดการพัฒนาประเทศด้วยการอาศัยจุดเด่นของประเทศหรือข้อได้เปรียบในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ นำมาสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาของอินโดนีเซีย ดังนี้

5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศอินโดนีเซีย

ด้วยอินโดนีเซียมีปัญหาความแตกต่างทางเผ่าพันธุ์ สภาพภูมิศาสตร์ และการเป็นประเทศอาณานิคมเดิมของตะวันตก ทำให้อินโดนีเซียใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มจากปัจจัยทางการเมืองก่อนการสร้างชาติจากความเป็นปึกแผ่นของชาติ และเป็นเอกราชโดยสมบูรณ์ อินโดนีเซียจึงมียุทธศาสตร์หลักต่อการพัฒนาประเทศตามสถานการณ์ดังนี้

5.1 ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นปึกแผ่น

ยุทธศาสตร์หลักที่ใช้คือ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นปึกแผ่นของชาติ (Ways) ใช้หลักปรัชญาศีลเป็นเครื่องมือ (Means) โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นเอกราชทางการเมืองและพึ่งพาตนเองได้ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (Ends) กล่าวโดยนัยระยะแรกของการประกาศเอกราช และการสร้างชาติอินโดนีเซีย ยุทธศาสตร์หลักที่ใช้คือ การสร้างความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ มาจากการที่อินโดนีเซียเป็นอดีตประเทศอาณานิคม และมีปัญหาการเมืองภายในประเทศ

นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์การสร้างชาติเพื่อความเป็นปึกแผ่น (Ends) คือ การให้ความสำคัญและเท่าเทียมของความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม (Ways) เนื่องจากในอดีตอินโดนีเซียมีปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติศาสนา เนื่องจากอินโดนีเซียมีความหลากหลายของชนเผ่าเนื่องจากเป็นหมู่เกาะ และมีการนับถือ

ศาสนาที่แตกต่างกัน แม้ว่าชนกลุ่มใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลามก็ตาม ประธานาธิบดีฮาบีบี จึงได้ประกาศให้วันสำคัญทุกศาสนาเป็นวันหยุดประจำชาติเท่าเทียมกันหมด เช่น วันฮารี รายอ วันตรุษจีน วันปีไหมซิกส์ วันคิระราตรี เป็นต้น (เกษมสันต์ วีระกุล, 2557 : 1-3) ยุทธศาสตร์นี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในประเทศและเพื่อลดความขัดแย้งทางเชื้อชาติศาสนา โดยมีเครื่องมือคือ ให้วันสำคัญของทุกศาสนาเป็นวันหยุด (Means)

พิจารณาอีกด้านหนึ่งยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นปึกแผ่นนี้ แม้จะเกี่ยวพันกับเศรษฐกิจและสังคมอยู่บ้าง แต่แก่นแท้แล้ววางน้ำหนักไว้ที่ การสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองภายในประเทศ และการรวบอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางที่จากรัฐมากกว่า เพราะต้องการโน้ตแอกการวางระบบการเมืองการปกครองทั้งหมดใหม่ในฐานะประเทศเกิดใหม่ จึงต้องยึดรูปแบบการรวมศูนย์อำนาจ (ภานุวัฒน์ พันธุ์ประเสริฐ, 2556 : ไม่ปรากฏหน้าตีพิมพ์) ต่อไปจะกล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจภายหลังที่การเมืองมั่นคงขึ้น

5.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากร

เมื่ออินโดนีเซียมีความเป็นปึกแผ่นทางการเมืองและผู้นำครองอำนาจภายในประเทศในระยะเวลาพอสมควร การพัฒนาประเทศของอินโดนีเซียจึงค่อยๆ เปลี่ยนทิศทางมาที่ระบบเศรษฐกิจของตนเองมากขึ้น มากกว่ามองที่ศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของความเป็นอิสระทางการเมือง การพัฒนาของอินโดนีเซียในช่วงนี้ก็เหมือนประเทศกำลังพัฒนาทั่วไปที่จะพัฒนาตามรูปแบบของธนาคารโลก โดยกำหนดให้ประเทศกำลังพัฒนาจะต้องพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศของตน ด้วยการลงทุนหรือเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศเพื่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ และมีการจ้างงานเกิดขึ้นจึงเกิดแนวคิดการพัฒนาประเทศด้วยการอาศัยจุดเด่นของประเทศหรือข้อได้เปรียบในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ และจากปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมานำมาสู่การพัฒนาของอินโดนีเซีย ดังนี้

การพัฒนาเศรษฐกิจแบบแบ่งเขต (Economic Zone Development)

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมตามแนวคิดการกำหนดยุทธศาสตร์ อินโดนีเซีย
หันเหการพัฒนาประเทศด้วยการตั้งศักยภาพหลักของตนเองแล้วแบ่งเป็นเขตในการผลิต
และส่งออก และพัฒนาอุตสาหกรรมแต่ละเขต ดังนี้

เขตเศรษฐกิจสุมาตรา จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตและแปรรูป
ทรัพยากร ธรรมชาติและเป็นแหล่งสำรองพลังงานของชาติ

เขตเศรษฐกิจชวา จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางขับเคลื่อนอุตสาหกรรม
และการบริการของประเทศ

เขตเศรษฐกิจกาลิมันตัน จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตและแปรรูป
แร่ และเป็นแหล่งพลังงานของประเทศ

เขตเศรษฐกิจสุลาเวสี จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตและแปรรูป
ด้านการเกษตรของประเทศ เขตเศรษฐกิจ

เขตเศรษฐกิจบาห์ลี-นูซาเต็งการา จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว
และผลิตอาหารของประเทศ

เขตเศรษฐกิจปาปัว-หมู่เกาะโมลุกกะ จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางด้าน
อาหาร ประมง พลังงาน และเหมืองแร่ของประเทศ

แนวคิดนี้เป็นยุทธศาสตร์โดยการดึงดูดเด่นของตนเองหรือที่เรียกว่า Core
Competency ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาประเทศของอินโดนีเซียในช่วงประธานาธิบดี
ซูซีโ บัมบัง ยุทโทโยโน โดยตั้งเป้าว่า อินโดนีเซียจะต้องเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาด
ใหญ่อันดับ 1-10 ของโลก และมีรายได้ประชากรต่อหัวมากกว่า 10,000 ดอลลาร์ต่อคน
ต่อปี โดยการกำหนดยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น (AEC, online, 2018)

อย่างไรก็ดี อินโดนีเซียมีแผนแม่บทพัฒนาเศรษฐกิจอินโดนีเซีย 2011-2025
ซึ่งเป็นเครื่องมือ (Ways) และวิธีการ (Means) ชื่อย่อว่าแผน “MP3EI” ขึ้น เพื่อเป็น
แนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมาย (Ends) ให้อินโดนีเซียกลายเป็นประเทศที่
มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลก ภายในปี 2025

อินโดนีเซียพยายามดึงดูดเงิน ด้วยการแบ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามที่กล่าวมาแล้ว โดยใช้พื้นฐานการผลิตเพื่อการพัฒนาจากแหล่งทรัพยากรที่มีแต่ละแหล่ง เช่น ที่บาหลิ ก็จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นแหล่งที่ได้รับความนิยม แต่ทั้งนี้ อินโดนีเซียจะพัฒนาภายใต้พื้นฐานการมีนวัตกรรมคือ การสร้างมูลค่าให้แก่ทรัพยากร มากกว่าส่งออกหรือขายเป็นวัตถุดิบเหมือนในอดีต แต่จะต้องมีส่งออกสินค้าที่เพิ่มมูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยีและสร้างความต่าง (worldbank, online, 2017)

ดังนั้น อินโดนีเซียยุคใหม่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจพอสมควร รวมทั้งการมีความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมกลับเป็นข้อดี (Department of Foreign Affairs and Trade, 2013 : 1-3) และเมื่ออินโดนีเซียสร้างปัจจัยตามที่กล่าวมาสนับสนุนการพัฒนาของตนเองได้ และเงื่อนไขที่ควรจะต้องแก้ไขและทำให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศของอินโดนีเซีย และต่อมาเมื่ออินโดนีเซียเข้าสู่การปรับยุทธศาสตร์การพัฒนามาตามลำดับจนนำไปสู่ยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนวิธีคิดและปรับโครงสร้างและกลไกทางกฎหมาย

5.3 ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนวิธีคิดและปรับโครงสร้างและกลไกทางกฎหมาย

การปรับเปลี่ยนวิธีคิดและปรับโครงสร้างและกลไกทางกฎหมายที่จะนำไปสู่ความสำเร็จมีดังนี้

5.3.1 ทำให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศเข้าใจในวัตถุประสงค์ แนวคิดและสิ่งที่จำเป็นต้องทำตามแผนยุทธศาสตร์ กล่าวคือ การจะประสบผลสำเร็จตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ตั้งไว้จากประเทศที่กำลังพัฒนาเป็นประเทศพัฒนาได้นั้น จะต้องทำให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศเข้าใจในวัตถุประสงค์ แนวคิดและ สิ่งที่จำเป็นต้องทำตามแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้แผนนี้เดินหน้าไปได้ รวมทั้งการพัฒนานี้จะส่งผลต่อส่วนต่างๆ รัฐจะต้องให้ข้อมูลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องว่า จะได้รับประโยชน์จากแผนอย่างไร และรัฐบาลจะต้องทำให้ภาคเอกชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนเกี่ยวกับแผนนี้ โดยเน้นการสื่อสารกับสาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจ ความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดี ระหว่างภาครัฐกับเอกชนเพื่อความสำเร็จ

5.3.2 การทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา โดยรัฐบาลจะต้องทบทวนกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนานี้ทั้งหมด เพื่อให้มั่นใจว่า การเดินทางตามแผนนี้กฎหมายหรือระเบียบต่างๆ จะไม่เป็นอุปสรรค และจะต้องประสานกับกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง รวมทั้งต้องเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานกับสาธารณะเป็นรายไตรมาส ตลอดจนรัฐบาลต้องให้ความสำคัญกับการเร่งรัด ปรับปรุงโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อที่จะได้เป็นแรงดึงดูดให้ภาคเอกชนมาลงทุน และเงื่อนไขเพื่อให้แผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจสำเร็จ อินโดนีเซียจะต้องลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเชื่อมโยงภูมิภาคต่างๆ เข้าด้วยกัน และลงทุนในอุตสาหกรรมต่างๆ รวมทั้งลงทุนในด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา และปฏิรูประบบบริหารจัดการด้วย (อินโดนีเซีย, ออนไลน์ 2017)

นอกจากเงื่อนไขที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศของอินโดนีเซียแล้ว มีข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ที่น่าสนใจของผู้นำประเทศอินโดนีเซีย คือ ประธานาธิบดี โจโก วิโดโด (Joko Widodo) ดังรายละเอียดนี้

โจโก วิโดโด ประธานาธิบดีของอินโดนีเซียได้แสดงวิสัยทัศน์ว่า แกนหลักของการปฏิรูปเน้นไปที่ “สถาบัน” ต่างๆ ของประเทศ แต่กลับไม่ได้สนใจเรื่อง “กระบวนทัศน์” หรือ “ทัศนคติ” หรือ “วัฒนธรรมทางการเมืองของอินโดนีเซียเท่าที่ควร ดังนั้นการพัฒนาอินโดนีเซียให้ได้ผลและยั่งยืน จึงจำเป็นต้อง “ปฏิวัติความคิด” ของคนในชาติเสียก่อน รวมทั้งโจโกวิโดได้ให้เหตุผลว่า ถ้าสนใจเฉพาะกลไกเชิงสถาบัน แต่ไม่ปรับวิธีคิดหรือวิธีการทำงานของ “คน” เพื่อการขับเคลื่อนสถาบันต่างๆ เหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นของสถาบันทางการเมืองจะดี แต่ถ้าคนในสถาบันไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอ และบริหารงานผิดพลาด ก็ย่อมสร้างความสูญเสียให้แก่ประเทศชาติได้ (โจโกวี, ออนไลน์, 2560)

ส่วนของกฎหมายโจโกวีเสนอว่า อินโดนีเซียมีแก้ไขรัฐธรรมนูญปี 1945 โดยตั้งคณะกรรมการอิสระขึ้นมาหลายชุด ซึ่งรวมถึงคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันด้วย รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายระดับท้องถิ่น เพื่อให้กระบวนการเหล่านี้ทั้งหมดช่วยให้เป็นประเทศประชาธิปไตยที่ตรวจสอบได้

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาคือ การเปลี่ยนวิธีคิด แล้วเริ่มต้นที่ตัวเราเองก่อน แล้วต่อไปที่ครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน จากนั้นจึงค่อยขยายไปยังชุมชนและรัฐต่อไป ซึ่งข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ของโจโกวีนี้ เป็นการให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ โดยโจโกวีเน้นไปที่วิธีการคิดของคนเรา สิ่งที่จะเป็นไปได้ต้องเริ่มจากเปลี่ยนแปลงทางความคิด เพื่อเปิดรับสิ่งใหม่เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป และโจโกวีเพิ่มเติมว่า คนที่จะคิดดีได้จะต้องได้รับการพัฒนาทางการศึกษา และมีสวัสดิการระบบสาธารณสุขที่ดีด้วย

กล่าวโดยสรุป โจโกวีนำเสนอยุทธศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการเปลี่ยนวิธีคิดหรือการสร้างวิสัยทัศน์ทางความคิดที่ดี เพื่อเป้าหมายในการสร้างคนมาเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อไป

ทั้งนี้ การพัฒนาของอินโดนีเซียตามที่ตั้งเป้าไว้ในปี ค.ศ. 2025 นั้นจะเป็นจริงได้เงื่อนไขเหล่านี้จะต้องเอื้อหรือได้รับการแก้ไขด้วย

บทสรุป

การสร้างชาติอินโดนีเซีย มาจากผลพวงของระบอบอาณานิคมทำให้ผู้นำจำเป็นต้องดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อความเป็นปึกแผ่นและปลดแอกทางการเมืองให้กับประเทศ ดังนั้นการพัฒนาจึงเน้นมิติทางการเมืองในระยะหลายปีแรก โดยใช้ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นปึกแผ่นด้วยหลักปัญญาศีลและการสร้างความปรองดองระหว่างเชื้อชาติศาสนาด้วยการให้ความสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ด้วยให้วันสำคัญทุกศาสนาเป็นวันหยุด ต่อมาเมื่อมีความเป็นปึกแผ่นทางการเมืองแล้วอินโดนีเซียได้เร่งพัฒนาประเทศตามแบบตะวันตกคือ การผลิตเพื่อการส่งออก และการลงทุนจากต่างชาติ ด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาจากฐานของทรัพยากรภายในประเทศ โดยการแบ่งเขตเศรษฐกิจตามสภาพพื้นที่ เพื่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม แต่พอผ่านไประยะหนึ่งเกิดปัญหาทางการพัฒนาจากภาวะเศรษฐกิจโลกและปัญหาฟุ้งแต่ทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ รวมทั้งส่งออกทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก จึงทำให้อินโดนีเซียมีการ

ทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนาอีกครั้ง โดยการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมภายในประเทศ

ในช่วงต่อมา จึงมีแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการปรับเปลี่ยนวิธีคิด เพื่อการเตรียมคน สังคม รวมทั้งการปรับกฎระเบียบภายในประเทศให้เอื้อต่อการพัฒนา เพื่อมุ่งเป้าไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมทั้งการอาศัยจุดเด่นเชิงพื้นที่ ในการกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยพิจารณาจากศักยภาพของแต่ละแห่ง และจะส่งเสริมให้เป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออก แต่ต้องเป็นสินค้านวัตกรรมเป็นหลัก และรัฐ จะสร้างปัจจัยคอยสนับสนุนการพัฒนาทั้งจากปัจจัยทางทรัพยากรมนุษย์ ภูมิศาสตร์ และ ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาและลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการพยายาม แก้ไขกฎระเบียบให้เอื้อต่อการ และข้อคิดเห็นที่สำคัญคือการพัฒนาที่ไม่ควรละเลยคือ การพัฒนาทางความคิด หรือระบบสนับสนุนทางความคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญต่อการวางพื้นฐานรองรับการพัฒนาด้านอื่นประกอบกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2556). **ข้อมูลพื้นฐานอินโดนีเซีย**. ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์และสถานที่พิมพ์.
- เกษมสันต์ วีระกุล. (2557). **หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์**. 23 เมษายน.
- คำบรรยาย ดำรง วัฒนา. (2558). **รายวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา** หลักสูตรรัฐศาสตร-
ดุษฎบัณฑิต สาขา ยุทธศาสตร์และความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์.
ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนาสฤณี สตะเวทิน. (2538). **การเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรพงษ์ คำอุ่น. (2559). **เอกสารประกอบการสอน รายวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา**. หลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ปกรณ ปรียากร. (2538). **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา**.
กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิช.
- ภาณุวัฒน์ พันธุ์ประเสริฐ. (2556). **ประวัติศาสตร์ของการกระจายอำนาจในอินโดนีเซีย**.
การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ ครั้งที่ 14. มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี.
- วิทยากร เชียงกุล. (2527). **การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์ กรุงเทพมหานคร**.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฉัณน.
- ศิริราตรี บุญยะเกียรติและจิรวรรณ แสงทอง. (2556). **นักการเมืองและสถานการณ์ทางการเมืองอินโดนีเซียก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีปี 2014 วารสารภูมิภาคศึกษา**. ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช.
- สิริฉัตร รักการ. (2555). **การกำเนิดของรัฐบาลเอเซียและอินโดนีเซียสู่ประเด็นความขัดแย้งตั้งแต่ ทศวรรษ 1950-ปัจจุบัน**. วารสารโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Department of Foreign Affairs and Trade, (2013) **Australian Government Indonesia Country Strategy Australian in The Asian Century**. 2025. n.p.
- AEC, สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2561 จาก www.aecconsultandconnect.co.th/.
- Development Definition สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2560 จาก
<http://www.businessdictionary.com/definition/development.html>
- Development Definition สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2560 จาก
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/development>
- กระทรวงการต่างประเทศ, อินโดนีเซีย สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2560 www.mfa.go.th
- การพัฒนาเศรษฐกิจอินโดนีเซีย, สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561 จาก
elearning.psru.ac.th

อินโดนีเซีย, สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2560 จาก www.worldbank.org/Indonesia

